

JAN ARIJSE (ARIENS) DANENS

door J. van der Meulen

Als eerste Goudse pijpenmaker krijgt Arij Jacobsz. Danens in 1719 permissie van zowel het pottenbakkers- als het pijpenmakersgilde om een oven te bouwen in zijn huis op de westzijde van de Gouwe. Hij mag echter uitsluitend zijn eigen pijpen bakken en is verder onderworpen aan de regels zoals die gelden voor het pottenbakkersgilde (1).

Bij het afleggen van zijn meesterproef op 25 februari 1697 (1) neemt Arij het merk *de molen* aan. Dit merk zal hij tot aan zijn dood in 1722 blijven voeren, waarna het overgaat op zijn zoon Jacob, die in hetzelfde jaar tot het gilde toetreedt.

De andere zoon van Arij, Jan Arijse, legt zijn proeve van bekwaamheid af op 1 juli 1720 (2). Hij zet vanaf dat moment het merk *het klaverblad*. Uit zijn verzoekschrift in 1722 blijkt, dat Jan de oven van zijn inmiddels overleden vader wil gaan gebruiken (3). Hij krijgt hiervoor toestemming, mits hij alleen zijn eigen pijpen bakt en 's winters, als de pottenbakkerijen stilstaan, geen gebruik maakt van de oven. Bovendien moet hij 1 stuiver per 100 ton(nen) turf betalen voor het aalmoezeniershuis.

Jan nam het waarschijnlijk niet zo nauw met de gemaakte afspraken, want reeds in 1725 ontstaat er een geschil met de overman en dekens over het gebruik van de oven (3). Hem wordt nogmaals te verstaan gegeven, dat hij alleen zijn eigen pijpen, gemerkt met *het molentje* (!), mag bakken. Tevens wordt hij erop gewezen, dat hij van vrijdag tot zondag zijn oven niet mag uithalen, met uitzondering van drie maanden als ook de pottenbakkers de oven mogen lossen. Opvallend is, dat als merk van Jan *het molentje* genoemd wordt, terwijl dit het merk van Jacob is. Over *het klaverblad* wordt met geen woord gerept.

Het verbod op het bakken van pijpen van andere gildebreeders zit Jan zo hoog, dat hij omstreeks 1748 over deze kwestie een brief schrijft naar de magistraten van Gouda (5). Tevens beklagt hij zich over het feit dat leden van het pottenbakkersgilde heimelijk rond zijn huis spioneren, "*waardoor zij mijn huisgesin in den uytterste onsteltenis hebben gebracht*". Zijn boosheid zal mede veroorzaakt zijn, omdat er een overtreding werd geconstateerd, waardoor hij een bekeuring kreeg. Zijn protest heeft als gevolg, dat het pijpenmakersgilde zelf voortaan elke drie maanden zal toezien op naleving van de brandveiligheid van de oven en het pottenbakkersgilde (6) deze controles achterwege zal laten.

In 1757 komt Jan Danens weer in botsing met het gilde. Tegen Jan Danens en Frans Verzijl wordt een aanklacht ingediend wegens het zetten van andere merken (7). Om welke merken het gaat, wordt helaas niet gemeld. De aanklacht wordt ontvankelijk verklaard, waardoor zij een boete krijgen opgelegd.

opgelegd.

Het gilde waakt niet alleen over het merkenrecht, maar tracht ook te voorkomen, dat de concurrenten hun voordeel kunnen doen met de vakkennis die in Gouda aanwezig is. Dit blijkt uit het optreden van de overlieden tegen Cornelis de Wilde, die als knecht bij Jan Danens werkzaam is geweest (8). Cornelis vertrekt in 1758 naar Bremen, waar hij zich voor 8 gulden per week verhuurt aan een pijpenmakerij. Tevens zou hij getracht hebben gereedschap mee te nemen, hetgeen strijdig is met een verordening uit 1750, die de export van gereedschap verbiedt. Het gilde vreest, dat door deze daad "die fabrica aldaar verder zal worden aangekweekt, tot groot prejuditie van het pijpmakersgilde, en tot verval van die hoofdneering binnen deeze stad." Aan Anna de Vos, de vrouw van Cornelis die in Gouda is achtergebleven, wordt te verstaan gegeven, dat hij zo spoedig mogelijk terug moet keren, anders worden beiden uit Gouda verbannen.

De merken *de molen* en *het klaverblad* zijn langdurig in handen van de familie Danens geweest, maar wisselen ook zeer regelmatig van eigenaar. Hieruit mogen we afleiden, dat het zeer gewilde merken waren. De prijzen die betaald worden om het merk te kopen of te huren bevestigen de populariteit. Zo telt Jan Danens in 1758 op een veiling het niet geringe bedrag van 1150 gulden neer voor het merk *het klaverblad*. Zelfs in 1782 is het merk nog in trek: Jan Jacobsz. Danens huurt het merk dan van de voogden en executeuren van Arij Danens, gedurende 2 jaar, voor het bedrag van 252 gulden per jaar.

In onderstaande opsomming zal gepoogd worden de eigenaren van de merken *het klaverblad* en *de molen* zo nauwkeurig mogelijk weer te geven (1,2):

<i>klaverblad</i>		<i>molen</i>	
Pieter Dammasz.	1660-1670	Willem Hansen	1677-1686
Dirk Pietersz. Krijger	1717-1720	Arie Jacobsz. Danens	1697-1722
Jan Arijse Danens	1720-na1730	Jacob Arijse Danens	1722-1759
Abraham v.d. Spelt	na1730-1746	Jan Arije Danens	1725-1778
Cornelis Zonne	1746-1758	Jan Jacobsz. Danens	1778-1787
Jan Danens	1758-1778	Adam Schouten	1787-voor 1799
Jan Jansz. Danens	1778-1781	Meindert v.d. Heide n.	1787-voor 1799
Arij Danens	1781-1782	Klaas de Jong n.	1787-voor 1799
Jan Jacobsz. Danens	1782-1784	wed. Klaas de Jong ca	1799-n.1806
(gehuurd van Arij)			
Arij Danens	1784-1794	Jacobus Colinee	1811-1838
Pieter van Geelen	1794-1800	Frans Simon Sparnaaij	1839-1850
Jan Scholten (gehuurd)	1800-1817	F. Sparnaaij & Zonen	1865
Pieter van Geelen	1817-voor 1838		

BRONNEN

- 1 D.H. Duco, *Goudse Pijpen*. Amsterdam, 1978
- 2 J. van der Meulen, *De "gecroonde roos" en andere pijpenmakersmerken van Gouda*. PKN, Leiden, 1994
- 3 Streekarchief Hollands Midden in Gouda (SAG), Kamerboek 1722 fol. 43v, 5 mei 1722
- 4 SAG, Kamerboek 1725, 27 november 1725
- 5 SAG, Kamerboek 1748, fol. 81
- 6 SAG, Requestboek P, fol. 29 v, 23 september 1749
- 7 SAG, Kamerboek 1757, 15 maart 1757
- 8 SAG, Kamerboek 1758, fol. 80, 9 oktober 1758

NIEUWE JAARS ZEGEN-WENSCH,
Door de Burger-Tamboers der Stad GOUDA,
Op den Ingang van het Jaar onze HEEREN, 1759.

Afb. 1

bij DE ORANJEBOOM VAN J.V.OIJE